ana asobnaha numaru 20 hr. Przesyłka opłacona ryczałtem

Nr. 49. Wilnia, Piatnica 2 Listapada 1928 h. Hod IV (XII).

BIEŁARUSKAJA KRYNICA

PALITYČNAJA, HRAMADZKAJA I LITERATURNAJA HAZETA.

Adres Redakcyi i Administracyi:	„Bieł. KRYNICA" kaštuje na hod—10 zał., na paŭhoda—5 zał., na 3 miesiacy — 3 zał., na 1 miesiac — 1 zał.	Cana abwiestak:
WILNIA, LUDWISARSKAJA 1-19. (Wilno, Ludwisarska 1-19) Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4 hadz. wieč.	HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.	na 1-šaj staroncy 30 hr., 2 i 3 — 25 hr., na 4-aj — 20 hroš. — za radok drobnaha druku ŭ adnej pałoscy

Za rodnuju školu.

Pa ŭsich biełaruskich ziemlach pad Polščaj dla biełaruskaha nasielnictwa polski ŭrad, jak wiedajem, zakładaje škoły polskija. Astatnimi adnak hadami, pad naporam biełaruskich masaŭ, pačali zakładać i škoły biełaruskija, jakija dzielacca na škoły polska-biełaruskija (utrakwistyčnyja) i čysta biełaruskija. Ale myliŭsia-b toj, chto-b dumaŭ, što hetyja škoły sapraŭdy jość škołami, adpawiadajučymi biełaruskim aświetnym patrebam. Pradusim škoły polska-biełaruskija, z nadta małymi wyniatkami, jość całkom polskija i nia majuć u sabie ničoha biełaruskaha. Škoły-ž, jakija ŭrad zawie čysta biełaruskimi, likam tak-ža nia značnyja i tak-ža absadžany pierawažna wučycielami Palakami, nie zdawolwajuć biełaruskich praświetnych patreb.

Pawodle polskaj uradawaj statystyki za 1927-28 školny hod škołaŭ polska-biełaruskich mieła być 20, a čysta biełaruskich 19. Za hod školny 1928-29 uradawaj statystyki nia majem. Adnak, znajučy dobra hetyja sprawy, śćwiardžajem z peŭnaściu, što dahetul sprawa biełaruskaj praświety ani trochi nie palepšała.

Uspomnienyja 39 škoł, pry tym padazronaha charaktaru, majuć absłužyć praświetnyja patreby 2½ miljonnaha biełaruskaha narodu pad Polščaj! Sami Palaki, jak K. Srokowski („Sprawy Narodowościowe na Kresach Wschodnich"), naličajuć Biełarusaŭ pad Polščaj bolš-mienš paŭtara miljona. Adnak, jak bačym, praświetnyja patreby Biełarusaŭ polskim uradam badaj susim nie biarucca pad uwahu.

Narod biełaruski ŭ wialikaj užo miery acaniŭ rodnuju školu i staić za jaje haroj. U zaletašnim hodzie, karystajučysia z tak zwanaj „ustawy językowej" Biełarusy złažyli deklaracyjaŭ, nia hledziačy na roznyja pieraškody čynoŭnictwa i palicyi, až na 400 škoł. Adnak akazałasia, što ŭsie tyja zachady biełaruskaha narodu byli daremny.

Atrymali Biełarusy tolki ŭsiaho niekalki dziesiatkaŭ škoł i to padroblenych. Zdabycca-ž na swaje škoły prywatnyja narod naš źniščany wajnoj i wialikimi padatkami, reč jasnaja, nia moža. Prywatnych biełaruskich škoł majem nia bolš dziesiatka.

Z hetaha bačym, što pałažeńnie naša praświetnaje pad Polščaj duža ciažkoje i što treba z im z usich sił zmahacca. Ab rodnaj škole i ab zmahańni za jaje zabywacca my nia možam. Pawodle ŭspomnienaj „ustawy językowej", jakaja choć i nie spaŭniajecca, ale dahetul i nie skasawana, składać deklaracyi na škoły treba da kanca kožnaha hodu. Woś ža, pakul jašče čas, Biełarusy pawinny parupicca złažyć deklacyi školnym uładam z damahańniem biełaruskaj škoły. Takija deklaracyi pawodle ŭspomnienaj ustawy majuć bracca pad uwahu tolki na budučy školny hod. Takim čynam, złažyŭšy da 31.XII.28 deklaracyi, majem zimu i leta na dalejšyja pryhatawańni ŭ sprawie baraćby za rodnuju školu.

Musim tut asabliwa źwiarnuć uwahu na rodnuju školu Biełarusaŭ katalikoŭ, jakija, zaniaŭšysia baraćboj za rodnuju mowu ŭ kaściele (Žodziški, Baradzieničy i inš.) i budučy bolš čym ich braty prawasłaŭnyja ścisnuty polskim ksiandzom i panam—swajo zacikaŭleńnie ŭ rodnaj škole prajawili nia hetulki, skolki naleža.

Słowam, pašyrajučy siarod ciamniejšych susiedziaŭ narodnuju świedamaść, čytajučy rodnyja hazety, zakładajučy kulturna-praświetnyja arhanizacyi pawinny my natužyć usie swaje siły ŭ sprawie zmahańnia za rodnuju školu. Znajmo, što kali-b Palakam udałosia pazbawić nas rodnaj škoły i adciahnuć nas u bok škoły čužackaj polskaj, to heta raŭniałasia-b našaj śmierci. Dyk wiadziem wytrywałuju baraćbu za rodnuju školu, a pieramoha budzie na našaj staranie. Narod zbudziŭsia i nie zaśnie nikoli!

Pašyrajma aświetu!

(Da našych wałasnych radnych.)

Da abawiazkaŭ, — jakija radnyja ŭziali na siabie pry wybarach ich u wałasnyja samaŭrady—kirawać haspadarkaj wałasnoj—dałučyć treba i mnoha inšych ważnych abawiazkaŭ dahetul nia branych pad uwahu. Pieradusim chaču zakranuć tut halinu aświety ŭ rodnaj biełaruskaj mowie.

Nie čapajučy sprawy aświety školnaj, pierachodžu da aświety za ścienami škoły. Praŭda, henuju halinu našaha žyćcia za-školnaj aświety ŭziali na siabie biełaruskija kulturna-aświetnyja tawarystwy, prykładam „Biełaruski Instytut Haspadarki i Kultury." Ale-ž wiedama, jak dajecca praca na wioscy našym kulturna-praświetnym hurtkom, jakija jany majuć pieraškody z rožnych bakoŭ. Tut u henaj ciažkaj pracy kulturna-aświetnych hurtkoŭ jakraz mohuć pryjści na pomač wałasnyja samaŭrady.

Pieradusim treba stwaryć wałasnuju samaŭradawuju kamisiju za-školnaj aświety, u skład jakoj mohuć uwachodzić nia tolki radnyja, ale i inšyja asoby, zacikaŭlenyja pracaj na niwie praświetnaj dziejnaści. Takaja kamisija moža składacca z 3,5,6 i bolš asob. Stwareńnie takoj kamisii praduhledžana ŭstawaj hminnaj—art. 15 § 9 i 10, art. 23 i 24. Paśla stwareńnia takoj kamisii treba apracawać dla jaje statut i heny statut śćwierdzić wałasnoj radaj.

Wałasnaja rada, jak wiedajem, uchwalaje wałasny biudžet, dyk treba pamiatać, kab nie prapuścić hetaj ważnaj sprawy i nie škadawać na jaje hrošaj, a wyasyhnawać adpawiednuju sumu na aświetu za-školnuju i pierakazać henuju sumu kamisii za-školnaj aświety. Kamisija za-školnaj aświety nia maje prawa raschodawać tych hrošaj, jakija dla jaje wyasyhnawany wałasnoj radaj, na inšyja reče, nie pradbačanyja statutam. Kamisiju za-školnaj aświety zaŭsiody maje prawa kantralawać wałasnaja kamisija rewizyjnaja. Dziela taho, kab takaja kamisija za-školnaj aświety pracawała dobra i sumlenna, treba wybirać ludziej u takuju kamisiju — świedamych Biełarusaŭ, ćwiordych i česnych ludziej, a da taho treba tak-ža dobra apracawać dla jaje statut.

Statut takoj kamisii moh-by wyhladać tak:

Statut Kamisii za-školnaj aświety.

1. Kamisija za-školnaj aświety zasnawana pastanowaj wałasnoj rady z dnia. . . . . . 1928-9 h. na asnowie hminnaj ustawy art. 15 § 9 i 10, art. 23 i 24, pašyrajučy dziejnaść zhodna z zakonam z dnia 31-VII 1924 h.
2. Kamisija za-školnaj aświety prawodzić rehistracyju ŭsich kulturna-aświetnych tawarystwaŭ u mieżach wołaści.
3. Zarehistrawaŭšy wyšmienienyja tawarystwy (hurtki) kamisija supracoŭničaje z imi i padtrymliwaje ich mater'jalna.
4. Kamisija sklikaje na supolnyja narady pradstaŭnikoŭ kulturna-aświetnych tawarystwaŭ i paasobnych kulturna-aświetnych dziejačoŭ.
5. Kamisija ładzić lekcyi, kursy, teatralnyja pradstaŭleńni i kancerty.
6. Kamisija raspaŭsiudžwaje lehalnyja knižki, brašury i časopisi.
7. Kamisija zakładaje i ŭtrymliwaje biblioteki-čytalni i narodnyja damy.
8. Kamisija pawiedamlaje adpawiednyja ŭłady praz urad wałasny ab haspadarskim stanie i patrebach mater'jalnych znachodziačychsia ŭ mieżach wołaści hurtkoŭ kulturna-aświetnych tawarystwaŭ, a tak-ža baronić ich intaresy natury mater'jalnaj, biaručy na siabie ŭ mieru patreby ich pradstaŭnictwa pierad uładami i instytucyjami prywatnymi.
9. Kamisija ŭnosić prapazycyi na pasiedžańnie wałasnoj rady z metaj, kab jana wystupiła pierad dziaržaŭnymi ŭładami z prapazycyjami i prośbami datyčačymi aświety za-školnaj.
10. Kamisija za-školnaj aświety pracuje wyklučna tolki na niwie kulturna- aświetnaj.

J. P.

Našy pasły ŭ Zachodniaj Ukrainie.

U kancy minułaha miesiaca našy pasły Karuza i Stepowič, z metaj nawiazać bližejšuju łučnaść z našymi bratami Ukraincami i paznajomicca na miejscy z ich bytam, pryjechali ŭ pawiatowaje miesta Radziechaŭ ŭ Tarnapolskim wajawodztwie. Na wagzale spatkaŭ haściej ks. pasoł Pellich, probašč Radziechaŭskaj hreka-katalickaj parachwii i prasiŭ pasłoŭ da siabie.

Na druhi dzień ukrainskaje žycharstwa dawiedaŭšysia ab pryjeździe pasłoŭ prasiła praz swaich pradstaŭnikoŭ pračytać lekcyju ab Biełarusi. Niezabawam wialikaja sala Radziechaŭskaha Ukrainskaha Narodnaha Domu ščylna zapoŭniłasia narodam. Z prywitańniem haściej ad imia sabraŭšychsia wystupiŭ ks. pasoł Pellich, paśla čaho pasoł Stepowič, u adkaz na prywitańni, ščyra dziakawaŭ za taki ciopły pryjom i zaznajomiŭ prysutnych z žyćciom Biełarusaŭ u sučasny mament.

Paśla wystupleńnia pasła Stepowiča z daŭžejšaj pramowaj wystupiŭ pasoł Karuza, jakaja mieła charaktar lekcyi z historyi Biełarusi. U časie pramowy pasła Karuzy na scenie niespadziawana źjawiłasia palicyja z zastupnikam starasty na čale. Usie čakali, što buduć razhaniać sabrańnie, ale dawiedaŭšysia, što heta pasły z Wilni,— padziwilisia i dali supakoj.

Choć pasły našy pramaŭlali pa-biełarusku, adnak prysutnyja ćwierdzili, što zrazumieli ŭsio skazanaje, bo ni adna mowa nie źjaŭlajecca tak bliskaj da biełaruskaj, jak ukrainskaja. Usie prysutnyja astalisia wielmi zadawolenymi i daryli pasłoŭ doŭhimi wopleskami.

Nia možna nie zaznačyć, što ŭ toj-ža dzień u Radziechawie zrabili mitynh pasły z „jedynki". Jak treba było spadziawacca, paśla ludy žmieńka polskich uradoŭcaŭ i panoŭ. Zatoje ŭ salu Narodnaha Domu, dzie pramaŭlali našy pasły, sabrałasia bolš 400 caławiek.

Wiečaram u česć haściej ks. pasoł Pellich źładziŭ wiečarynu, na jakuju byli zaprošany najwydatniejšyja adzinki z pasiarod miascowaha ŭkrainskaha hramadzianstwa.

Treci dzień swajho prabywańnia na Ukrainie pasły paświacili znajomstwu z žyćciom i ŭstanowami ŭkrainskimi ŭ Lwowie. Byli adwiedany pasłami nastupnyja ŭstanowy: „T-wa Proświta", Pasolski Klub, drukarnia, kooperatywy, kniharnia Nawukowaha T-wa im. Šewčenki, redakcyi „Diła" i „Nowaha Času", a tak-ža i šmat inšych. Na abied hości byli zaprošany pasłom ks. prałatam Kunickim ŭ muroch prylahajučych da słaŭnaj katedry św. Jura.

Wiečar našy pasły prawiali ŭ tawarystwie swaich kalehaŭ Ukraincaŭ z staršynioj Pasolskaha Klubu D-ram Lewickim na čale

Paśla pryjezdu pasły Stepowič i Karuza ŭ hutarcy z našym supracoŭnikam nie nachodzili słoŭ pachwały i zachopleńnia z taho, što jany bačyli na Ukrainie.— „Astalisia my daloka ad Ukraincaŭ, dyk treba ŭdwoić enerhiju, kab choć krychu prybližycca da taho mahutnaha nacyjanalnaha ŭzdymu i prykładnaj arhanizacyi hramadzianstwa, jakuju bačym u bratoŭ Ukraincaŭ" — zakončyŭ adzin z pasłoŭ.

H.

Z hazet.

Niamiłaja knižka.

Niadaŭna ŭ Londanie (Anhlija) wyšła wialikaja ŭ 812 staronak knižka d-ra Korostoŭca pad zahałoŭkam „Paŭstańnie Polščy“, u jakoj aŭtar pieradaje swaje spaściarohi ab paŭstańni Polščy i maluje sučasny stan polskaj dziaržawy. Hetaja knižka nia minuła ŭwahi hazet u Polščy. Ukrainski „Новий Час“ za „Ilustr. Kur'jeram“, robiačy ahlad hetaj knižki padaje nastupnaje: d-r Korostowiec u swajej knižcy piša, što Polšča—heta kraj, jaki pieraniaŭsia manijaj wialičyja, što latucić ab fantastyčnych prajektach stwareńnia wialikaj Polščy, u toj čas, kali sapraŭdy trymajecca dziakujučy biazładździu, a swajo istnawańnie zaŭdziačaje balšawikom. Na paćwiardžeńnie swajho pohladu aŭtar paklikajecca na słowy wialikaha piśmieńnika Pšybyšeŭskaha — „Polšča zaŭdziačaje swajo istnawańnie wyklučna balšawikom“.

D-r Korostowiec dachodzić da takoha zaklučeńnia: — Palaki lubujucca ŭ šopkach, paradach i balach. Specyjalnuju ŭwahu paświačaje d-r Korostowiec u sprawie h. zw. nacyjanalnych mienšaściaŭ u Polščy. Adnosna škoł niapolskich Palaki prawodziać palityku denacyjanalizacyi, kab pryśpiašyć praces polonizacyi. Wučycialoŭ-Palakoŭ nazywaje jon poŭniehramatnymi, jakija niazdolnyja wykonywać swaich wučycielskich abawiazkaŭ.

Režym, jaki panuje ŭ Polščy, maluje jon takimi sławami: Tolki kali čužyniec ščaśliwa dastaniecca na čužuju terytoryju, tolki tady moža swabodna addychnuć, bo nie patrabuje hladzieć na bunčučnyja prawakujučyja abliččy polskich palicyjantaŭ.

Hetulki pieradaje „Новий Час“ za karespandentam „Il. Kur'jera“ z niamiłaj knižki, choć zaznačaje, što ŭ joj mieścicca jšče ceły rad abwinawačańniaŭ pa adresu Palakoŭ i Polščy.

Baranawičy — Piłsudsk.

Polskaja hazeta „Gazeta Baranowicka“ damahajecca źmieny nazowu miesta Baranawič na nazoŭ „Piłsudsk“.

Da hetych časoŭ źmianiali nazowy wulic i placoŭ u miestach i miastečkach, a ciapier prychodzie čarha i na cełyja miesty.

A tak śmiajalisia z balšawikoŭ, kali jany pieramianili Pietrahrad na Leninhrad, a ciapier sami damahajucca, kab Baranawičy pieramianić na Piłsudsk. Wot až da čaho dachodziać šyrokija nacyjanalistyčnyja apetyty!

Z LITOŬSKICH HAZET.

Niama nadziei na Karalewiec.

Litoŭskaja hazeta „Kelias“ Nr. 43, abhawaryware ŭ pieršaj stačci sprawu litoŭska-polskich pierahaworaŭ, jakija ŭ pačatku listapada majuć adbycca ŭ Karaleŭcy. Napisaŭšy z bolšaha ŭsio toje, što ŭžo papiaredziła hetyja pierahawory, a tak-ža prypomniŭšy wučonuju dumku troch francuskich prafesaroŭ ab biespadstaŭnaści pastanowy Rady Ambasadaraŭ u sprawie polska-litoŭskaj sučasnaj hranicy, aŭtar uspomnienaj stačci wyražaje swoj sumniŭ, što-da wyniku ciapierašnich naradaŭ litoŭska-polskich, bo, jak słušna kaža, miž dźwiumia zacikaŭlenymi staronami niamia supolnaha hruntu.

Dyk woś jak dziejecca: u toj čas, kali Litwa razhladaje Wilenščynu, jak krainu spornuju, Palaki ŭważajuć jaje za swaju nieparušnuju ŭłasnaść.

„Nie intelehientnyja delehaty“.

„Vilniaus Aides“ Nr. 124 u stačci „Kaścielnaja palityka i našyja patreby“ padaje, miž inšym, duža cikawy charakterny wypadak. 16 - 17 min. miesiaca ŭ m. Świancianach „Katalickaja Liha Archidyecyzii Wilenskaj“ arhanizawała kursy dla katalickich hramadzkich dziejačoŭ z dek. Świancianskaha i Świrskaha. Na hetyja kursy było zahadana ksiandzom prywieści adpawiednych kandydataŭ. Z litoŭskich parachwijaŭ, reč zrazumiełaja, prywiaźli Litoŭcaŭ, jakija na hetych kursach, dzie nie hawaryłasia ani słowa pa litoŭsku, ničoha nie razumiejučy, pačali pratestawać. Prysutny sam, jak lektar, wiedamy ks. Alšanski, zrabiŭ dakor litoŭskim ksiandzom, što jany prywieźli na kursy „takich nie intelihientnych ludziej“!

Słowam, hetakaj katalickaj pracaj, jak nam daŭno ŭžo wiedama, zajmajecca na našych ziemlach katalicki kaścioł, budučy aružžam polskich šawinistyčnych palitykanaŭ.

Prašled u kaściele.

„Vilniaus Aidas“ Nr. 123 źmiaščaje abšyrnuju karespandencyju z Gierwiat, u jakoj čornymi kraskami malujecca abraz taho ździeku, jakoha daznajuć Litoŭcy ad probašča Malinoŭskaha i rožnych polskich najmitaŭ. Nia hledziačy na toje, što Litoŭskaje nasialeńnie Gierwiackaj parachwii hołasna damahajecca sprawiadliwaści,— atrymać jaje nia moža. I tyja kurtatyja prawy litoŭskaje mowy ŭ kaściele, jakija byccam pryznany nawat arcybiskupam, rožnymi ciomnymi siłami biezahladna hwałciacca.

Musim ścwierdzić na „paciechu Litoŭcaŭ“, što hetakaj „Chrystusowaj“ palitykaj apiakujecca i nami arcybiskup Jałbžykoŭski. Žodziški i Baradzieničy wyrazna świedčać ab hetym.

Z.

Z biełaruskaha žyćcia.

Z BIEŁARUSI PAD POLŠČAJ.

Nowaja kryŭda Biełarusam z boku arcybiskupa. Niekalki niadziel tamu arcybiskup Jałbžykoŭski Biełarusa ksiandza D-ra S. Hlakoŭskaha, jaki astatnim časam byŭ u Waŭkawysku, wysłaŭ u Tryčoŭku, Biełastockaha paw. Zroblena heta z metaj addaleńnia biełaruskaha ksiandza ad biełaruskaha asiarodka. Słowam, palityka ŭ kaściele prawodzicca biaz nijakaha stydu.

Spektakl wiečaryna na wioscy. Šutaŭski Hurtok Bieł. Inst. Hasp. i Kult. u niadzielu 21 kastryčnika ładziŭ u swajej wioscy spektakl - wiečarynu: była adyhrana kamedyja „Mikitaŭ Łapać u 2-ch aktach, paśla adbyłasia deklamacyja, narešcie skoki da ranicy. Naahuł pradstaŭleńnie było naładžana dobra. Ludziej było wielmi mnoha.

Lekcyi pry Biełaruskim Studenskim Sajuzie. Urad Biełaruskaha Studenskaha Sajuzu z metaj hruntaŭniejšaha abznajamleńnia studenskaj moładzi (i hramadzianstwa) z biełarusaznaŭstwam i ahułam nawukaj, arhanizuje što niadzielu (i świata) lekcyi. Na lekcyi zaprašajucca pawažnyja nawukowyja siły. Užo takich lekcyjaŭ u nowym akademičnym hodzie adbyłosia šeść. U minułuju niadzielu čytali: ks. W. Hadleŭski na temu: „Značeńnie chryścijanstwa ŭ hramadzkim žyćci“ i hr. Łuckiewič na temu: „Hałoŭnyja mamenty ŭ biełaruskim adradženskim ruchu“.

Lekcyi adbylisia ŭ pamieškańni Biełaruskaha Studenskaha Sajuzu (wul. św. Hanny Nr. 2.)

U nastupnuju niadzielu, h. zn. 4-ha listapada, čytajuć tyja-ž: hr. Ant. Łuckiewič i ks. W. Hadleŭski — (praciah swaich lekcyjaŭ). Lekcyi adbuducca ad hadz. 4 da 6 p. p. u pamieškańni Bieł. Stud. Sajuzu.

„Sacha“ Nr. 8. Wyjšaŭ № 8 haspadarčaha miesiačnika „Sachi“, z źmiestam wielmi bahatym. Radzim našym čytačom wypisywać hety miesiačnik, jaki zajmajecca tolki čysta haspadarčymi sprawami. Wypisać možna z usich biełaruskich kniharniaŭ, a tak-ža z redakcyi, Wilnia, św. Hanny 2—3.

Biełaruski spektakl - wiečaryna. U niadzielu, 4-ha listapada, adbudziecca ŭ sali Instytutu biełaruskaja wiečaryna, ładžana teatralnaj sekcyjaj Bieł. Inst. Hasp. i Kult. Budzie pastaŭlena p'jesa K. Wiasiołaha „Nia rozumam ściamiŭ, a sercam“ u 4-ch aktach. Paśla pradstaŭleńnia adbuducca skoki.

Z RADAWAJ BIEŁARUSI.

Biełaruskija kino-filmy ŭ Paŭdzionnaj Amerycy. Jak padaje „Сав. Бел.“, uprawa dziaržaŭnaha handlu B.S.S.R. zaklučyła dahawor z firmaj „Južemtorham“ na wywaz biełaruskich kino-filmaŭ u Paŭdzionnuju Ameryku.

Nowyja knihi. Wyjšli z druku, jak padaje „Сав. Бел.“ nastupnyja nowyja knihi: „Сын вады“ — Janka Maŭr, apawiadańnie, „Спажывецкая коопэрацыя“. Knižki wydany ŭ Miensku.

Wypuščana 380 knih za studzień — lipień 1928 h. U minułym hodzie, jak padaje „Сав. Бел.“ za hety-ž termin wypuščana 301 kniha.

BIEŁARUSY Ŭ ŁATWII.

Biełarus u Łatwijskim Sojmie

U nowawybrany łatwijski Sojm prajšoŭ pa śpisku socyjał-demakrataŭ (łatyskaja arhanizacyja) hram. Pihuleŭski, kiraŭnik Biełaruskaha Addziełu ŭ Ministerstwie Aświety. U byŭšym Łatwijskim Sojmie pradstaŭnika ad Biełarusaŭ nia było, dyk pradstaŭnictwa ŭ Łatwijskim Sojmie ŭ asobie hram. Pihuleŭskaha jość peŭnaj zdabyčaj, ale kudy było-b lepš, kab hram. Pihuleŭski prajšoŭ u Sojm pa swajmu narodnamu biełaruskamu śpisku.

PAŠYRAJCIE „BIEŁ. KRYNICU“!

Uładysłaŭ Kazłoŭščyk.

Ab fizyčnym wychawańni ŭ Biełarusaŭ.

(Hladzi „Bieł. Krynicu“ Nr. 48)

81. *Prarok.* Hulajučyja wybirajuć „praroka“ i sadziać jaho pasiarod chaty na ŭsłonie. Paśla praroku nakrywajuć chustkaj haławu i ŭsie pabraŭšysia za ruki, chodziać nawokał jaho. Kožny z hulajučych čarodna kładzie ruku na haławu praroka, a chto-niebudź z hramady kaža: „Adam“,—kali ruku pałažyŭ chłapiec, i „Ewa“, — kali pałažyła dziaŭčyna. Tady prarok wiaščuje, što spatkaje ŭ žyćci: adnamu kaža, što budzie bahatym, druhomu, što ŭsio žyćcio budzie płakać i h. d. Kali prarok jość dobry žartaŭnik, dyk bywaje tut šmat śmiechu i wiasiołaści.

82. *Hniły harbuz.* Usie dzielacca na pary: chłapiec i dziaŭčyna. Chłopcy wychodziać za dźwiery i čakajuć tam, pakul dziaŭčaty, jakija zastalisia ŭ chacie, wybiaruć kožnaja sabie da pary adnaho z wyjšaŭšych chłapcoŭ. Jakaja-niebudź dziaŭčyna abchodzić usich i pytajecca, chto kaho sabie wybraŭ da pary, i kaža sama, kaho jana sabie wybrała. Paśla kliča tych, što za dźwiarmi, kab išli čarodna adhadywać swaju paru. Pieršy chłapiec prychodzić, padchodzić da taje, jakaja, jak jamu zdajecca, jaho wybrała, i kłaniajecca joj. Kali jon adhadaje, dyk astajecca tut, a kali nie, dyk jamu ŭsie kryčać: „hniły harbuz!“ Paśla hetaha jon pawinien uciakać nazad za dźwiery, a adhadywać budzie čarodny. Tak hulajuć dalej, pakul kožny adhadaje swaju paru. Tady jduć za dźwiery dziaŭčaty i ŭsia hulnia pačynajecca taksama z dziaŭčatami.

83. *Husi laciać.* Hulajučyja stawiać palcy na stoł u adno miesca. Paśla adzin z hulajučych kaža: „Husi laciać“! i padnimaje pry hetym uwierch ruku. Usie taksama pawinny padniać ruki. Tady toj znoŭ kaža: Kački laciać! — „Laciać“ — „Wirab'i laciać!“—„Laciać“. — „Ščupaki laciać!“

Mała źwiartajučyja pry hetym uwahu, padnimajuć uharu ruki, kažučy: „laciać!“ — tady pawinny za heta dać štraf — jakuju-niebudź reč.

Paśla jznoŭ, ci toj samy, ci druhi z hulajučych, wyličaje roznyja nazowy ptuškaŭ, padnimajučy pry kožnym nazowie ŭharu ruku, a kali-niebudź uniespadzieŭki skaža nazoŭ nia ptuški i chto padnimie pry hetym ruku, — daje štraf i h. d. Toj, chto kaža, maje prawa padnimać ruku na ŭsie nazowy, chacia-b i nia ptuški. Paśla kožny štraf pawinien być wykupleny, dziela hetaha ŭsie ahułam sudziać, jakuju karu prydumać aštrafawanamu.

III.

Biełaruskija narodnyja sporty, skoki, charawody, zababony i wierawańni.

Biełaruskaja sialanskaja moładź achwotna addajecca roznym sportam, chacia j nie razumieje karyści ich u raźwićci i hartawańni arhanizmu. Wiaskowaja moładź addajecca sportawi dziakujučy instyktoŭnaje achwocie da ruchu.

Lohkaja atletyka. Lohkaj atletyce, jak bieham, skokam i kidańniam, biełaruskaja wiaskowaja moładź addajecca ŭ postaci bieżnych, skočnych i kidanych hulniaŭ i ihraŭ. Apača hetaha ŭ kožnaj wioscy, abo ŭ miastečku možna prykmiecić, jak moładź addajecca lohkaj atletyce.

Wypieradki ŭ biehu možna ŭbačyć wielmi časta pasiarod moładzi, taksama i zawadki — ŭ pieraskakiwańni praz niewialikija płaty, rawy i h. p. — jość ahulna raspaŭsiudžanyja miž wiaskowaj moładździu.

Kidańni jość u roznych postaciach: kidańnie rukoj i pry pomačy pryładaŭ; kidańni ŭ dalačyniu i ŭwyś. Kidańnie jość narmalnaje, kidańnie pa wadzie, i kidańnie pryładami. Narmalnaje — wyjaŭlajecca ŭ kidańni kamieńnia rukoj u dalačyniu, abo ŭwyś, jak maha najdalej, abo najwyšej. Kidańnie pa wadzie wyjaŭlajecca ŭ tym, kab kinuć kamień raŭnaležna da pawierchniaje płoščy wady tak, kab jon moh niekalki razoŭ adbicca ad wady. U kaho kamień bolš razoŭ adab'jecca ad wady, toj ličycca łaŭčejšym. Pryładaj da kidańnia kamieńniaŭ jość „puščałka“, jakaja bywaje draŭlanaja, abo wiaroŭki, pojasa, ramiania i h. p.

Puščałka z drewa robicca hetak: biarecca pałka i adzin kaniec jaje trochi raščepliwajecca. Układajuć u raščep kamień i trymajučy pałku druhim kancom mocna zamachiwajucca jeju, pryhetym kamień wyrwiecca z raščepu i palacić mnoha dalej, čymsia ad ruki. Čym daŭžejšaja pałka, tym dalej palacić kamień.

Puščałka z wiaroŭki wyhladaje hetak: šnur kala 2-ch aršyn daŭhi jość pasiaredzinie na niekalki wiarškoŭ dubaltowy (padwojny), abo zamiest hetaha ŭ tym miejscy maje šyroki ramianiok, abo jakuju tkaninu. Heta zroblena dziela taho, kab u tym miescy možna było pałažyć kamień. Hety šnur trymajecca ŭ ruce za abodwa kancy. Ułažyŭ-šy pasiaredzinie šnura kamień, kidajučy razhojdywaje jaho i pry razmachu wypuščaje adzin kaniec šnura, ad čaho kamień wylataje i lacić 2 — 3 razoŭ dalej, čymsia ad ruki.

Lohkaja atletyka, jak biehi, skoki i kidańni, wyrablaje dobraje dziejańnie lohkich i serca, uzmacniaje našyja sustawy i naahuł hartuje i ŭzmacniaje cely arhanizm.

Wodnyja sporty. Nia kožnaja biełaruskaja wioska znachodzicca ŭ abstawinach, pazwalajučych upraŭlać wodnyja sporty. Pamima hetaha mała možna spatkać Biełarusa, kab jon nia ŭmieŭ ani troški pływać. Nia kažučy pra tych, što žywuć kala rek i wazioraŭ i majuć dobryja abstawiny addawacca wodnym sportam, — nawat i ŭ wioskach, nia majučych rek, abo wazioraŭ, zaŭsiody znojdziecca jakaja-niebudź sadžałka, dzie moładź chacia trochi nawučycca pływać. Pływajuć pierawažna „pa sabačamu“, h. značyć hartajučy rukami i b'jučy pa wadzie nahami. Žychary žywučyja bliska rek i wazioraŭ addaŭna lubiać jeździć na łodkach, ci to dla rybałoŭstwa, ci dla pryjemnaści, ci dziela inšych patreb. Da hetaha časta ŭžywajecca pieršabytnych typaŭ łodki, jak „kamiaha“. Jana wydaŭblajecca z toŭstaha biarwieńnia i maje wyhlad karyta. Daŭžynia „kamiahi“ kala 3-ch aršyn. Piaredniaja čašć jaje zaakruhlenaja. Pry jaździe na kamiazie stanawiacca na kaleni. Dziela lepšaje raŭnawahi, da bakoŭ kamiahi prybiwajucca niewialikija doški. Pry cichaj pahodzie takaja łodka moža ŭtrymliwać 2-ch čaławiek. Jazda na kamiazie wymahaje peŭnaści siabie i adwahi, dziela taho, što pry niezachawańni raŭnawahi lohka moža pierawiarnucca.

Z Niezaležnaj Litwy.

Niaŭdačnaja lekcyja. Praf. Herbačeŭski, jaki adznačajecca tym, što ŭporysta radzić Litoŭcam pahadzicca z Palakami, nia radziačy Palakom pajšci na ŭstupki, 19 minułaha miesiaca ŭ Koŭnie mieŭ lekcyju dla studentaŭ. Paśla hetaj lekcyi studenty na stolki wostra krytykawali swajho prafesara, što toj musiŭ uciačy z sali.

Światkawańnie jubileju prof. M. Biržyški 21 minułaha miesiaca ŭ Koŭnie adbyłosia duža ŭračysta. Ščyra witali hetaha zasłužanaha dla litoŭskaj nawuki prafesara: uniwersytet, hramadzkija i palityčnyja arhanizacyi.

Z Polščy.

Sklikańnie Sojmu i Senatu. Polski Prezydent dekretam z dnia 25. X siol. h. sklikaŭ na zwyčajnuju sesiju Sojm i Senat na dzień 31. X siol. h. Sojm sabraŭsia dnia 31.X siol. h. i raspačaŭ swaju pracu, a Senat pačnie pracawać ad dnia 10 hetaha miesiaca.

Na paradku dnia Sojmawaj pracy znachodziacca dla razhladu ŭradawy prajekt biudžetu na 1929-30 h. i inšyja sprawy, nie razhledžanyja na papiarednia sesii.

Polski ŭrad zadumaŭ biełaruskija ziemli absadzić wajskowymi asadnikami. Ministerstwa ziamielnych reformaŭ, jak padajuć polskija hazety, apracawała prajekt ustawy (zakonu) ab nadzialeńni ziamloj žaŭnieraŭ i inwalidaŭ na abšarach pawietaŭ: Ašmianskaha, Świancianskaha, Brasłaŭskaha, Pastaŭskaha, Wialejskaha, Maładečanskaha i časci Wilenska-Trockaha. Prajekt heny ŭžo znachodzicca ŭ Radzie Ministraŭ i—jak pišuć hazety— skora budzie zaćwierdžany jak zakon. A biełaruskaje i litoŭskaje biez-ziamielnaje i małaziamielnaje sialanstwa hetych pawietaŭ usio jašče čakaje ziamielnaj reformy i spadziajecca ŭparadkawańnia swajho warštatu pracy.

Polskija handlowyja dahawory i handlowy bilans niejak nie saŭsim u paradku. Jak my ŭžo pisali, polski handlowy bilans u sučasnaści staŭsia wielmi ŭjemny, ab čym pryšłosia ważna dumać uradawym dziejnikam. Nad hetaj sprawaj, kab jak jaje paprawić, radziać supolna z uradam polskija ekonomičnyja arhanizacyi, ale hetaja sprawa nie takaja lohkaja, jak spawa nadzialeńnia ziamloj žaŭnieraŭ i inwalidaŭ na abšarach biełaruskich pawietaŭ, bo tut treba padniać wytworčaść i znajści rynki zbytu tawaraŭ za hranicaj, a tak-ža zabiaśpiečyć unutranyja patreby wytworčaściaj i pawialičyć zbyt tawaraŭ na swaich-ža ŭnutranych rynkach. Adnym słowam treba, kab wywaz praduktaŭ nia byŭ prynamsi mienšy za prywoz. Kab mieć rynak zbytu, treba mieć na heta zhodu taje dziaržawy, kudy heny tawar wywozicca i treba zabiaśpiečycca dahaworam z toj dziaržawaj, što jana zhadžajecca, kab tudy prywozić tawary dziela pradažy, a tak-ža treba dahawarycca ab uwoznym padatku (myta), kab heny padatak nie abciažyŭ pradažy tawaraŭ.

Ab hetakim rynku zbytu Polšča z Niamieččynaj užo kala 3 hadoŭ wiadzie hutarki, ale da zaklučeńnia handlowaha dahaworu jašče nijak nie dahawarylisia.

Ciapier 15 listapada Polšča pačnie z Francyjaj pierahawory ŭ sprawie pierahladu polska - francuskaha handlowaha dahaworu, zaklučanaha ŭ 1924 h. Polskija hazety padajuć, što Polšča budzie damahacca bolšych prywilejaŭ dla swaich tawaraŭ, jak heta było dasiul. Polšča budzie damahacca, kab prynamsi wartaść polskaha wywazu ŭ Francyju nia była mienšaj ad francuskaha ŭwozu ŭ Polšču. Ale, jak kažuć — u wosień *kuraniata* ličać — ab hetym pakažuć wyniki dahaworu.

Pierad polska-litoŭskimi pierahaworami. Hetymi dniami pačnucca ŭznoŭ polska-litoŭskija pierahawory ŭ Karaleŭcu (Niamieččyna), na jakija z Polščy wyjazdžaje siańnia, 2 listapada, polskaja delehacyja na čale z ministram Zaleskim.

Polskija hazety, nia wieračy ŭ karysnyja wyniki hetych dahaworaŭ, zwaliwajuć usiu winu niemahčymaściaŭ parazumieńnia Polščy z Litwoj na litoŭskaha prem'jera Waldemarasa, i pa starym swaim zwyčaju pačynajuć usiak łajać jaho i jaho prychilnikaŭ.

Źmiena na stanowiščy kata. Polski dziaržaŭny kat S. Maciejeŭski padaŭsia ŭ adstaŭku. Henaja stanowišča zaniaŭ Anton Wojcik z Jabłonny pad Waršawaj, katory byŭ dasiul pamocnikam Maciejeŭskaha.

Z zahranicy.

U Juhasławii Charwaty z Serbami nia ładziać. Sporka miž imi wiadziecca ŭžo daŭno. U juhasłaŭskim sojmie, jak my ŭ swaim časie pawiedamlali, 20 červienia siol. h. dajšło da strelaniny z rewalweraŭ miž pasłami serbskimi i charwackimi. Ad taho času spor charwacka-serbski jašče bolš zawastryŭsia.

U niadzielu 21 minułaha miesiaca ŭ miajscowaści Sisak adbyŭsia narodny sialanska-demokratyčny kanhres charwackaj partyi, jaki byŭ wialikaj prociŭserbskaj demonstracyjaj. U kanhresie ŭziało ŭčaście 50 tysiač sialan z usich kutkoŭ Charwacyi, 5 tysiač žycharoŭ miesta Zahrebu i 52 charwackich pasłoŭ. U mieście na adpawiednych miescach byli wywiešany charwackija nacyjanalnyja ściahi. Pramoŭcy wyskazalisia, što parazumieńnie z Serbami moža nastupić tolki na padstawie poŭnaj niezaležnaści Charwacyi. Adnym słowam Charwaty imknucca da niezaležnaści.

Niamieckija ziemlarobskija arhanizacyi praciwiacca dahaworu hadlowamu z Polščaj. Adna z takich arhanizacyjaŭ zwiarnułasia da ministerstwa ziemlarobstwa Niamieččyny z memor'jałam, u jakim damahajecca, kab byli adkinuty polskija prapazycyi ab uwozie z Polščy ŭ Niamieččynu štohodna 600 tysiać štuk nierahataj žywioły.

Niamieckija achwicery buduć arhanizawać kitajskuju armiju. U hetym miesiacy pałk. Bauer, byŭšy šef niamieckaj artyleryi, maje wyjechać z mnohimi inšymi niamieckimi achwicerami ŭ Kitajščynu, dzie woźmucca za pracu arhanizacyi wajennaha promysłu.

Japonija damahajecca prawoŭ da Mandžuryi. Japonski ŭrad u pierahaworach z Kitajem pastawiŭ miž inšym damahańnie, kab Kitaj pryznaŭ usie prawy Japonii da Mandžuryi. Kitajski ŭrad damahajecca, kab sprawa Mandžuryi była wyklučana z biahučych pierahaworaŭ i kab u henaj sprawie wialisia pierahawory asobna. Jak widać, nia wielmi choča Kitaj pryznawać usie prawy Japonii da Mandžuryi, a dla Japonii prawy da Mandžuryi nie abchodny, bo joj na swaich wyspach (wastrawoch) wielmi ŭžo ciesna.

Čechasławacyja ŭ niadzielu, 28 kastryčnika siol. h., abchodziła 10-ja ŭhodki swajej niezaležnaści.

U hety dzień minuła 10 hadoŭ, kali prysudam sprawiadliwaści abwieščana poŭnaja niezaležnaść Čechasławacyi.

Supolnaje zmahańnie narodu českaha i sławackaha za ideał niezaležnaści, dawiało da niezaležnaści dziaržawy.

Rumynija, tak jak i ŭsie eŭropejskija dziaržawy patrabuje dastawać pazyki zahranicaj, a kab zdabyć dla siabie dawier zahranicy, treba pakazać, što ŭnutry susim usio dobra i sprawiadliwa ŭładžana. Dziela hetaha musić uradawyja dziejniki ŭ Rumynii soładka zahawaryli ab naładžańni spraŭ nacyjanalnych mienšaściaŭ. Pasolskaja pałata jość taje dumki, što sprawa nacyjanalnych mienšaściaŭ pawinna wyjšci paza ramki partyjnych spraŭ, bo jdzie tut ab čysta nacyjanalnyja sprawy, a nie partyjnyja. Z hetaha možna bačyć, što ŭ Rumynii nacyjanalnyja mienšaściowyja sprawy nia susim uparadku.

Usiačyna.

Zepelin pieralacieŭ Atlantycki akijan. Niamiecki samalot, pad nazowam „Hraf Zepelin" niadaŭna pralacieŭ praz Atlantycki akijan. Pa darozie jamu pieraškadžali silnyja wiatry, jakija nawat prypsuli adno kryło, ale jano chutka było napraŭlena. Lacieŭ jon 87 hadzin, pierawoziačy 60 asob pasažyraŭ.

Z pryčyny ščaśliwaha pieralotu Atlant. akijanu, siarod niamieckaha hramadzianstwa panuje wialikaje zdawoleńnie.

Dziŭnaje źjawišča na niebie. Niadaŭna ŭ Stoŭpcach možna było zaŭważyć nadzwyčajnaje źjawišča na niebie. A hadz. 9 wieč. u kirunku paŭnočna-uschod. źjawiŭsia meteor u wobrazie miača. Meteor nie zwaliŭsia, jak zaŭsiody bywaje, ale łukam pierasunuŭsia ŭ kirunku Palarnaj Zorki. Budučy blizka jaj, źmianiŭ swoj wobraz i praz samuju Palarnuju Zorku skirawaŭ swoj lot u kirunku Wialikaj Miadźwiedzicy i rassypaŭsia. Hetaje źjawišča trywała ŭ praciahu dwuch hadzin.

Kolkaść kamunistaŭ u S. S. S. R. U Saw. Rasiei zarejestrawana 800.000 kamunistaŭ i 500.000 kandy-

---

Biełarusy lubiać rybałoŭstwa. Jany łowiać rybu nia tolki roznymi pryładami, ale nawat prostym sposabam, hołymi rukami — šukajučy ŭ trawie i ŭ norach pad kustami niekatarych parodaŭ ryb, jak naprykład płotki, „bałaby"; taksama łowiacca hołymi rukami raki. Hetkaja łoŭla wymahaje adwahi i ŭmieńnia pływać. Usio heta prywučaje Biełarusa da baraćby z pryrodaj i dawańnia sabie rady ŭ žyćci nawat u niekarysnych abstawinach.

Zimowyja sporty. Zima daje biełaruskaj moładzi bolš razrywak i wiasiołaści, čymsia inšaja para hodu. Moładź hučna addajecca roznym zimowym razryŭkam. Pieradusim kožny lubić paślizhacca na lodzie. Da hetaha nawat nie patrebna pryładaŭ. Chto chodzić u hetak zwanych klombach, abo kandałoch (boty, abo kamašy z dzierawianaj padošwaj, raspaŭsiudžanyja ŭ Zachodniaj Biełarusi), toj łoŭka ślizhajecca na ich.

Ślizhajucca ŭ hetkich pozach: stojačy, u prysiadku, stojačy na adnej nazie, u prysiadku na adnej nazie i h. p.

Da ślizhańnia ŭžywajucca i pryłady, jak kańki, jakija robiacca hetak: kawałak palena, abstruhanaha ŭ trykutnuju formu, na spodzie z hrubym drotam,—dla lepšaha ślizhańnia. Robicca taksama i forma doščački z dwuma dratami ŭ spodzie. Taki kaniok nakładajecca tolki na adnu nahu. Da łoŭkich zaličajecca toj, chto moža jak najdalej prajechać na adnej nazie. Takaja jazda na adnej nazie dobra wyrablaje raŭnawahu tuława i ŭzmacniaje nerwowuju systemu.

Aprača ślizhańnia na kańkach, raspaŭsiudžana jość jazda na sankach z horki, jazda z horki, na abladzianieŭšych doškach, abo kruhłych „ladziošach", wyrublenych na race i prytarnawanych da dobraha siadžeńnia.

Na lodzie robicca „katok" i „krutarha". Kab zrabić katok, zamaražywajuć u lod kruhły koł, na jakoha nasoŭwajecca koła ad waza. Da koła prywiazywajecca doŭhaja žerdź; na kaniec žerdzi prymacoŭwajucca sanki. Pamiž špicaŭ koła ŭstaŭlajucca kały, pry pomačy jakich niekalki asob kruciać koła. Ad hetaha sanki z wialikaj chutkaściu apisywajuć koła. Na sankach siadziać niekalki asob, jakija katajucca z takoju-ž chutkaściu.

Krutarha robicca hetak: na zamarožany koł u lodzie kładziecca tonkaje biarwieńnie, tak, — kab kancy jaho nie pierawiešywalisia.

Paśla na kožny kaniec biarwieńnia siadaje chłapiec, a druhija chodziačy nawokał kała prywodziać biarwiano ŭ kruhowy ruch. Hetkija katki i krutarki wyrablajuć adwahu, zahartoŭwajuć učaśnikaŭ i dajuć im šmat karysnych ruchaŭ i wiasiołaści. Na wioskach, dzie niama ni raki, ni woziera, sabraŭšajasia hramadoj moładź biare prostyja sani, časam nawat chapaje z panadworka biez dazwołu haspadara, i zaciahnuŭšy dzie-niebudź na niewialikuju haru, z wiasiołaściu i śmiechami wozicca na saniach, až pakul haspadar ahledziŭšysia, z krykam nie adbiare swaich saniej, a hramada jdzie šukać nowych saniej.

Konnaja jazda. Ad najdaŭniejšych časaŭ Biełarusy lubili hadawać koni i achwotna jeździli konna. Ab hetym my možam dahadywacca z starych biełaruskich narodnych pieśniaŭ, u jakich časta ŭspaminajecca pra koni i konnuju jazdu, apiawajučy łoŭka jeździačych konna i majučych dobryja koni. Naprykład kaladoŭščyki, chadziŭšyja z hwiazdoj, pamiž inšym haspadaru piajuć:

„A ŭ łuzie, ŭ łuzie,
na žoŭtym piasku,
— św. wiečar!

Raŭčačok biažyć,
kładačka lažyć,
— św. wiečar!

Na toj kładaččy
Koničak staić,
— św. wiečar.

Na tym koniku
siadzielca lažyć,
— św. wiečar!

Na tym siadzielcy
Andrejka siadzić,
— św. wiečar!

Chwalicca kaniom
pierad karalom,
— św. wiečar!

Niama ŭ karala
takoha kania,
— św. wiečar!

Chwalicca županam
pierad swaim panam
— św. wiečar!

Niama ŭ pana
takoha župana,
— św. wiečar!

Chwalicca strełkami
pierad dzieŭkami
— św. wiečar!

Niama ŭ was, dziewački,
takich strełačak,
— św. wiečar!"

Uspamin ab strełkach daje asnowu ćwierdzić, što pieśnia heta pachodzić z časoŭ užywańnia łuku i što tady ŭžo chwalilisia dobrymi końmi, a hetym samym možna kazać, što tady była raspaŭsiudžana konnaja jažda.

Abo znoŭ u adnej pieśni haworycca:

„Što-ž to za małajcy, dy wajny bajacca:
Ja-ž małada wajny nie bajusia;
Siem mil boram išła i kania ŭ rukach wiała!
Ja konika wiadu i jahadańki biaru, a jahadańki biaru, dyj nia wiedaju kamu..."

Abo ŭ inšaj:

„Na hare sonca sijajeć, Iwańka konika siadłajeć
a ŭ jaho mamuchna pytajeć: kudy konika siadłaješ?
Što-ž tabie, mamuchna, da taho?
Siadłaju konika sam swajho, pajedu ŭ nočańku načnuju pa swaju Hanulku wiečnuju!"

Abo z pieśniaŭ Zachodniaje Biełarusi:

„Čom ty, konik, wady nia p'ješ? ci darožku čuješ?
Čom ty, synku Jasiuleńku, doma nie načuješ?"...
„Waźmi, synku Jasiuleńku, kania waronaha, wiadzi jaho da stajenki — hawary da jaho" i h. p.

I ciapier kožny Biełarus umieje jeździć konna i zusim swabodna čujecca na kani. Užo z maładych let baćka probuje sadzić syna na kania, prywučajučy jaho da kania i da jazdy na im, a ŭžo kala 10 — 12 hadoŭ žyćcia sialanski chłapiec čujecca swabodna na kani, chacia j biez siadła. Wiasnoj, kali jeduć z pola, dzie paświli swaje koni, chłapcy achwotna „iduć" na wypieradki konna. A časta nawat wyabražajuć saboj rycaraŭ, parabiŭšy sabie ŭ lesie dzierawianyja piki i prybraŭšysia karoj robiačy pahony, biełyja stužki na šapkach i h. p.

dataŭ na ich. Hety lik kamunistaŭ składaje adzin procant usiaho nasialeńnia Saw. Rasiei. Treciuju častku ŭsich kamunistaŭ składajuć rabotniki (35,2 proc.), a 12 proc. składajuć sialanie. Z usich ich 100.000 znachodzicca ŭ wojsku i flocie. Kamunistak naličywajecca 157.000. Žydoŭ jość 4,35 proc.

Žydoŭskaja sekta pryznaje Chrysta. U miastečku Kucewičy, na sawieckim pahraniččy, paŭstała nowaja relihijnaja sekta, da katoraj naležać pierawažna Žydy. Sekta pryznaje nawuku Chrystusa i Stary i Nowy Testament.

Padatak na kawaleraŭ. Jak wiedama, u Italii istnuje padatak ad kawaleraŭ, jakija paśla 25 hadoŭ nie aženiacca; ciapier rada ministraŭ pastanawiła hety padatak padwoić.

Wynik uradžaju ŭ Lidzkim paw. U Lidzkim pawiecie sioletni ŭradžaj wielmi sumna wyhladaje, asabliwa siena, jakoha sabrali na 60 prac. mieniej ad papiarednich hadoŭ. Krychu lepšy ŭradžaj byŭ u paŭdzionna-zachodniaj čaści pawietu, asabliwa jačmień, awios i bulba ŭradzili tam dobra. Z pryčyny niastačy siena, bydła stanieła da najnižejšych cen, a tak-ža i miasa. 1 kg. wałowiny kaštuje ŭ Lidzie 1 zł. 78 hr.; świnina 2 zł. 14 hr.; słanina 3 zł. 60 hr. Cana chleba raŭniajecca canie žyta. Chleb razowy kaštuje 38 hr. za kg.

Praŭnyja parady.

Skarynie ŭ Hajninie.

Pytańnie: U 1924 h. syn z Ameryki pierasyłaŭ 125 dal. matcy praz poštu Miadźwiedzičy. Paštowy ŭradawiec hrošy ŭkraŭ. Paštowy ŭrad jaho sudowa pakaraŭ, i jon — uradawiec — prasiadzieŭ niekalki hadoŭ turmy. Hrošy byli pierasyłany praz Bank u Waršawie.

Ci moža pakryŭdžany damahacca ad kazny ciapier zwarotu 125 dal?.

Adkaz: Pradusim treba źwiarnucca ŭ Dyrekcyju pošty z prośbaj (umatywawanaj dakumentami, ab zwarocie prapaŭšych hrošaŭ. Kali-b tam nie dali — treba padawać prośbu ŭ Akružny Sud, pazywajučy „Skarb Państwa“.

DA NAS PIŠUĆ.

NIA DOBRYJA ADNOSINY.

Ikaźń, Brasłaŭskaha paw. U sioletnim hodzie pryjechaŭ da nas nowy probašč ks. Hanusoŭski. Śpiarša ŭsie parachwijanie adniaślisia da nowaha probašča wielmi dobra, bo i jon adniośsia da parachwijan Biełarusaŭ prychilna. Ale henaja prychilnaść z boku probašča da Biełarusaŭ niejak nia doŭha trywała. Ciapier-ža stałasia na adwarot: probašč adchiliŭsia ad parachwijan Biełarusaŭ, a parachwijanie ad probašča jašče dalej.

Probašč naš nia stydajecca nawat, tak jak i hazeta endeckaja „Dzieńnik Wilenski“, Biełarusaŭ nazywać kamunistami, jak heta było pry razrachunku probašča z hram. B. Zaboroŭskim, świedamym i dziejnym Biełarusam.

Hetkija adnosiny probašča da parachwijan nia mohuć jadnać, ale naadwarot — razdzialajuć.

Kiepska, kali wučyciel nia lubić swaich wučniaŭ, a wučni wučyciela, a jšča horš — kali probašč nia lubić swaich parachwijan, a parachwijanie probašča.

Zmahalnik.

PRYZNAŬSIA.

Waranowa, Lidzkaha pawietu. U polskaj abšarnickaj hazecie „Słowa“ Nr. 240 z dnia 18 kastryčnika siol. h. niejki I. K—ak piša karespandencyju z našaj starany. Hety I. K—ak, jak „idejny „polak“ staraŭsia „zaszczepić ducha kultury polskiej“ našaj moładzi, što jamu nie ŭdawałasia. Nareście, choć adzin, a ščyruju praŭdu skazaŭ. Panočki, kab wy hetuju pracu prawodzili ŭ etnahrafičnaj Polščy to jano tak, peŭna-ž, atrymliwali dadatnija rezultaty, ale-ž wy heta robicie ŭ nas — u Biełarusi i Litwie, hdzie my majem swaju biełaruskuju kulturu. Kab wy nam čytali lekcyi choć i z polskich padziejaŭ, ale ŭ biełaruskaj mowie, to jano jašče tak, ale takija hłupstwy haworycie nam, što my jość narodam Polskim, — to my z hetym nikoli nia zhodzimsia. Nie ŭščapiŭ nam Maskal „истино русскую культуры“ praz doŭhija hady swajho panawańnia, wam tym-bolš nia ŭdasca hetaha zrabić.

Biełarus z Waranowa.

ŚWIATŁO I CIEMRA.

Piatrowičy, Ašmianskaha paw. Čytajučy „Bieł. Kr.“ mnoha znachodzim wiestak ab žyćci i byćci wiaskowaj moładzi; niekatoryja z moładzi zasłuhoŭwajuć na wialikuju pašanu, druhijaž — na hańbu. Woźmiem, naprykład, moładź našaj wioski. Tut akurat toje znachodzim, što adny z moładzi, jak hr. hr. Barysewič Ul., Piatroŭski M. — zasłuhowywajuć na wialikuju pašanu, bo pracujuć u halinie kulturna-aświetnaj, wiadučy sialanstwa da świetłaje i lepšaj doli, druhija-ž — u asobach „Harbača“, „Hłuchača“, „Hurala“ i inšych — starajucca praškodzić im u henaj pracy. Tak, napr. niadaŭna naš hurtok B. I. H. i Kult. pad kiraŭnictwam hr. Barysewiča i Piatroŭskaha stawiŭ spektakl-wiečarynu; wymienienyja ciomnyja chłopcy kidali kamieńniami ŭ pamieškańnie, dzie adbywałasia wiečaryna.

Dyk česć i sława, tabie, darahaja moładź, za kulturnuju pracu!

A hańba tym, katoryja praškadžajuć u henaj pracy.

Čymčyrym

U WIOSCY BOLŠ ŚWIEDAMAŚĆ RAŚCIE, JAK U MIASTEČKU.

Hermanawičy, Dziśnienskaha p. U niadzielu 30.IX.28. u nas u Hermawičach starańniem T-wa Biełaruskaj Škoły z wioski Stalicą adbyłosia teatralnaje pradstaŭleńnie. Byli adyhrany: „Źbiantežany Saŭka“ i „Boty“, paśla byli deklamacyi. Prychodzicca skazać niekalki słoŭ ab moładzi hermanaŭskaj. Stydna wam, moładź hermanaŭskaja, za wašy niakulturnyja pastupki i škodnyja Baćkaŭščynie! Wy, žywučy ŭ miastečku, mahli-b być prykładam wioscy, mahli-b sami arhanizawać pradstaŭleńni, a robicca dyk zusim naadwarot: da was z wioski pryjaždžajuć i stawiać pradstaŭleńni, a wy, kab im pamahčy ŭ ichnaj pracy, — psuli, pieraškadžali im, panapiwalisia da p'jana i wyražalisia wielmi hrubymi słowami, a paśla nat' bojkaj za wuhłami adzin druhomu hałowy ščapali. Kali ja źwiarnuŭsia da adnaho z chłopcaŭ, kažučy, čamu wy tak marnujecie čas i što ŭžo para ŭziacca za kulturnuju pracu, dyk toj chłapiec kaža, „što my možam zrabić?“ Darahija, heta jość hłupy adkaz. Kali nia možacie sami zrabić, dyk nie pieraškadžajcie ŭ pracy druhim. Stydna wam, hermanaŭskaja moładź! Sława staličanskaj moładzi.

Charyton Kutarha.

Naša pošta.

Hryškiewič Fr. — Źmiaścili, pišycie bolš.

Zmahalniku. — Dziakujem, źmiaščajem.

Wopsaŭskamu. — Źmiaścili, dziakujem, pišycie bolš.

Kazłoŭščyku. — Atrymali. Dziakujem. Mater'jał Waš wielmi cenny. Budziem staracca wydrukawać.

Zorku pad Kleckam. — Skarystajem, pišycie bolš, što ŭ Wašaj staranie čuwać.

„Chiba Jon“ — Dziakujem, karystajem. Piśmo Waša nie źmiaščajem, bo niama patreby hutaryć ab tym, čaho nia było z Wašaha boku. U toj karespandencyi ab Was nie haworycca.

„Ch. Kutarhu. — Źmiaščajem, dziakujem, pišycie bolš.

P. Siewruku. — „Što takoje mastackaja literatura“, papraŭiŭšy, mo' kali j źmieścim. Honararu my nikomu nie wypłačywajem. Nam prysyłajuć mater'jały hanarowa.

Šejbaku I. — Atrymali. Pastarajemsia skarystać. Ab kalendaroch była zaciemka ŭ papiarednim Nr „B. Kr.“, što prasili — zrabili, na Hurtok wysyłajem 5 egz. kožny raz.

Stankiewiču S. — Adras litoŭskaje hazety taki: „Vilniaus Aidas“ ul. S—to Jańska 8—1.

Lawonu Žalejku. — Papraŭiŭšy Wašu karespandencyju źmieścim, pišycie bolš.

Małaziamielnamu. — Spačuwajem p. Gudałejciu, što jaho pabili tolki zatoje, što ŭ jaho buraki dobra rodziać. Nia cikawa heta, kab drukawać i niejak nie wyhladaje na praŭdu. Astajecca tolki škadawać, što nie papaŭsia ŭ ruki p. A. Kuliny toj, chto Wam takuju karespandencyju napisaŭ i sam bajaŭsia padpisać.

Hutaru P. — Zaličajem Was u siabry. Wielmi nam pryjemna, što chočacie supolna z nami pracawać, dziela hetaha pišycie nam ab usim, što ŭ Was robicca.

Źbiantežanamu — Wašy karespandencyi źmiaścili, dalej taksama budziem źmiaščać — majučyja hramadzkuju wartaść.

Orbis A. Praha — Zapatrabawanyja Nr. Nr. wyšlem.

Hazetu wysyłajem: Łukšu W., Aŭdzieju S., Pietušku A., Korčyku I., Kašubie B., Jakimowiču J. Čakajem padpiski.

Atrymali ad: Sinkiewiča 5 zł., Šejbaka I., Uradu Waj. u Biełastoku pa 3 zł., Juškiewiča, Korčyka, Pietušeka pa 2 zł., Karwieckaha 2 zł. 75 hr. Swiatłowiča i Witkoŭskaha pa 1 zł. Hazetu ŭsim pasyłajem.

Hramadzianie - Biełarusy! Padawajcie deklaracyi na rodnuju školu. Wiedajcie, što swaja škoła — heta najlepšy skarb dla narodu.

Tady adna partyja idzie na druhuju, robiačy całyja turniry, što časam pracho dzić nie biaz wypadku ŭ takoj „rycarskaj hulni“. Naahuł sielanin Biełarus addany kaniu, jak swajmu najlepšamu tawaryšu, bo i sapraŭdy sielanin Biełarus biez kania — jak biaz ruk.

Jazda konna naahuł wyrablaje adwahu i prytomnaść rozumu, wučyć paznawać norawy žywioły i padparadkawać jaje swajej woli, taksama niaraz zmušaje i čaławieka da razwažnaha abchodžańnia z žywiołaj.

Dužańnie. Hety sport jość u Biełarusaŭ wielmi pašyrany. Dzie-b nie sabrałasia hramadka chłapcoŭ, ci ŭ chacie, ci na panadworku, ci ŭ poli pasučy žywiołu, — zaraz znachodzicca amatary padužacca. Kožny choča mieć sławu siłača, starajučysia jaknajbalej pawalić druhich. Dužańnie adbywajecca roznymi sposabami, naprykład:

Nakryž. Praciŭniki biarucca praz plečy tak, što adna ruka jość na plačy, druhaja pad pachaj praciŭnikaŭ (nakryž). Pry hetym kožny jaknajbalej raskaračywajecca, kab macniej trymacca na nahach. Toj ličycca pawalenym, chto ŭpaŭ na ziamlu pieršym, abo kali ŭpaduć abodwa — toj, chto byŭ padyspodam. Pry hetym dužańni nielha „padstaŭlać nožki“, heta značyć nielha pamahać sabie nahami. Adnym z widaŭ dužańnia nakryž jość dužańnie „za pajasy“ „za siaredziny“. Heta adbywajecca taksama, tolki z toj roźnicaj, što praciŭniki biaruć adzin druhoha rukami za pojas, abo dziahu, — kali heta jość dužańnie „za pajasy“, — abo za siaredzinu, — kali heta dužańnie „za siaredzinu“. Rešta prawiły takija samyja, jak u dužańni „nakryž“;

Zzadu. Adzin, pierawažna trochi słabiejšy, abyjmaje druhoha zzadu rukami za siaredzinu, kala pojasa. Druhi swajmi rukami biarecca za ruki pieršaha, pryciskajučy ich swaimi łokciami, nie pazwalajučy hetym samym praciŭniku swabodna mianiać miejsca abchwatu. Toj, što staić zadam, schilajecca pry dužańni napierad, utrudniajučy hetym swajmu praciŭniku jaho pawalić.

Ličycca pawalenym toj, chto pieršy ŭpadzie na ziamlu, abo, — kali ŭpaduć razam, — toj, chto byŭ padyspodam;

Pa cyhansku. Dwuch dužalnikaŭ siadajuć na ziamli, adzin kala druhoha, — tak, kab kožny byŭ na inšy bok twaram. Paśla kładucca na plečy tak, kab kožny moh pałažyć swaju prawuju ruku na prawaje plačo praciŭnika. Tak trymajučysia padnimaje kožny ŭ haru nahu, lažačuju pry boku praciŭnika. U najwyžšym miescy začaplajuć nohi piatkami i enerhičnym zamacham nahi kožny starajecca adkinuć ad siabie nahu praciŭnika. Pry silnym zamachu dužejšy pierakulić praciŭnika praz haławu, što ličycca pieramohaj;

Zwarušyć z miesca. Dužalniki stanowiacca tak, kab byŭ kožny ŭ inšy bok twaram (nasuproć siabie). Prawyja nohi staŭlajuć tak, kab jany prytulalisia adna da druhoj. Paśla biarucca prawymi rukami i starajucca adzin druhoha zwarušyć z miesca. Dziela hetaha možna pchać prawaj rukoj ad siabie, ciahnuć uprawa, ulewa i h. p. Toj ličycca pieramožcam, chto pieršy zwarušyŭ prawuju nahu. Lewaj-ža nahoj možna warušyć i pierastaŭlać uwa ŭsie baki, aby tolki pry hetym nie zwarušyć prawaj nahi. Možna pieraciahiwacca i lewaj rukoj, tady ŭsio, što było skazana pra prawuju ruku i nahu, budzie adnosicca da lewaj ruki i nahi.

Padnimacca. Adzin z dužalnikaŭ łažycca twaram da ziamli, druhi łažycca jamu na plečy i prasunuŭšy ruki miž pachami lažačaha a ziamloj abymaje jaho abieruč za kark, ščamlajučy pry hetym ruki. Tady lažačy padyspodam pawinien ustawać. Kali jon ustaje, dyk wierchni starajecca hnuć abieruč jamu karku niz. Pry hetym słabšy, a nawat i ŭ roŭnaj swajmu praciŭniku sile, nia budzie mahčy padniacca, chiba budzie mieć dobra wyhimnastykawany i silny kark.

Stralcńnie i palawańnie. Za daŭnych časaŭ Biełarusy achwotna stralali z łuka i lubili palawańnie. Z staradaŭnaj biełaruskaj piśmiennaści wiedajem, što palawańnie było kaliś raspaŭsiudžana, jak miž znatnymi tak i miž prostymi ludźmi. Kniazi i bajary rabili palawańnie ŭ wialikim raźmiery, biaručy da hetaha šmat ludziej da nahonki i da stralańnia. Takija palawańni nazywalisia łowami i mieli wialiki paśpiech nawat za miežami Biełaruska-Litoŭskaha haspadarstwa. Ciapier, pamima taho, što jość, i byli daŭniej, trudnaści mieć strelbu, Biełarus adnak časta tajkom sabie chawaje jaje dla metaŭ palaŭničych.

Chłapcy z samych maładych let pačynajuć sami sabie roznymi sposabami rabić strelby. Heta jość adna z prajawaŭ mužčynskaha bajawoha instynktu, złučanaha z tradycyjaj prabaćkoŭ, lubiŭšych palawańnie i stralańnie z łuku. Dokazam taho, što daŭnyja Biełarusy ahulna ŭžywali i lubili łuk, jość — biełaruskija narodnyja pieśni, hdzie-hdzie ab im (łuku) haworycca, naprykład:

...„Pa dware chodzić moład Jakaŭka,
pa dware chodzić, łučok padymaje,
łučok padymaje, choča sokała ŭbić“.
(Романовъ. Бел. сборникъ, выпускъ IX).

Abo znoŭ:

„Andrejka siadzić,
chwalicca kaniom
pierad karalom,
— św. wiečar!
...Chwalicca strełkami
pierad dzieŭkami,
— św. wiečar!
Niama ŭ was, dziewački,
takich strełačak.
— św. wiečar! i h. p.
(tam-ža, bał. 117).

(D. b.)

Abawiazkam kožnaha sumlennaha čytača „Bieł. Krynicy“ jość uważna čytać samomu i druhich zachwočywać da čytańnia swaju rodnuju hazetu.

Redaktar Jan Paźniak. Bieł. Druk. im Fr. Skaryny. Wilnia, Ludwisarskaja 1. Wydawiec Albin Stepowič.